

Nr 6

**Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner
angående jordbrukets rationalisering.****Motionerna**

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner

dels motionen 1972:144 av herr Berndtsson i Bokenäs m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till sådan ändring i bestämmelserna om kreditgarantier att även deltidjordbrukare kan komma i åtnjutande av dessa,

dels motionen 1972: 551 av herr Leuchovius m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en sådan ändring av rationaliseringskungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. att exempelvis tioåriga driftslån kan erhållas utan de nuvarande kraven på t. ex. förvärv eller arrendering av ytterligare arealer och att mindre rationaliseringsåtgärder kan stödjas utan strikta krav på långsiktiga lönsamhetskalkyler,

dels motionen 1972: 739 av herr Josefson i Arrie m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen till Kungl. Maj:t uttalar att det fortsatta arbetet för jordbrukets rationalisering i främsta rummet bör inriktas på åstadkommande av bärkraftiga och effektiva familjejordbruk i enlighet med vad som i motionen anförts,

dels motionen 1972: 1244 av herr Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär sådana ändringar i rationaliseringsbestämmelserna a) att deltidjordbruk erhåller samma möjligheter till rationaliseringsstöd som övriga jordbruk, b) att rationaliseringspolitiken inriktas på successiv uppbyggnad av rationella familjeföretag inom jord- och skogsbruk, c) att kombinationen jord—skog erkänns som underlag för stödgivning, d) att enskilda personer ges möjlighet till stöd för förvärv av rena familjeskogsbruk, e) att lantbruksnämnderna utöver de ekonomiska bedömningarna även skall utgå från naturvårds- och miljövårdshänsyn vid bedömningen av ett företags möjlighet till rationaliseringsstöd, f) att stödet till s. k. animaliefabriker upphör, g) att successiv uppbyggnad av lantbruksföretag godkänns som underlag för rationaliseringsstöd,

dels motionen 1972: 1268 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning i syfte att åstadkomma en översyn av bestämmelserna för statlig lånegaranti vid förvärv av jordbruksfastighet med bostad, även om jordbruket inte är att betrakta som bärkraftigt jordbruk, och för statliga bostadslån om den tänkta bostaden ligger utanför planlagt område,

dels motionen 1972: 1283 av herr Olsson i Sundsvall m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om statligt rationaliseringsstöd till s. k. sambetesföreningar inom jordbruket.

Utskottet

I här behandlade motioner lämnas förslag som syftar till att ändra vissa bestämmelser i fråga om stödet till jordbrukets rationalisering. Åtskilliga av förslagen överensstämmer med motionsyrkanden som riksdagen tidigare, senast föregående år, behandlat.

Enligt gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken skall en fortsatt, snabb rationalisering av jordbruket främjas. Det innebär bl. a. att statens insatser på detta område skall medverka till att göra jordbruksföretagen så effektiva som möjligt. Stöd till uppbyggnad av effektiva jordbruksföretag bör i princip ske utan begränsning till någon särskild företagsform. Med tanke på de effektiviseringsvinster som därigenom kan åstadkommas bör särskilt främjas specialisering och övergång till drift i större skala inom jordbruksproduktionen. Statligt ekonomiskt stöd bör utgå endast till jordbruksföretag som äger eller kan antagas inom en nära framtid få förutsättningar för rationell jordbruksdrift.

I motionen 1972: 739, vari omnämns att ca 80 procent av brukningsenheterna inom det svenska jordbruket består av gårdar med mindre än 20 ha åker, framhålls att det primära målet för strukturrationaliseringen måste vara att göra sådana enheter bärkraftiga. Möjligheterna här till minskar enligt motionärerna i samma mån som stödet förbehålls redan bärkraftiga enheter. Enligt motionärernas mening ger detta anledning för riksdagen att uttala att det fortsatta arbetet för jordbrukets rationalisering i främsta rummet bör inriktas på åstadkommande av bärkraftiga och effektiva familj jordbruk. Även i motionen 1972: 1244 framförs ett yrkande av motsvarande innebörd. Samtidigt understryks vikten av att successiv uppbyggnad av lantbruksföretag godkänns som underlag för statligt ekonomiskt stöd.

Motionsyrkanden av samma innebörd som de nu föreliggande har behandlats av riksdagen varje år sedan 1967 utan att föranleda någon riksdagens åtgärd. Det har därvid bl. a. framhållits att kreditgarantiramaerna för jordbrukets rationalisering varit så stora i förhållande till behovet av garantier för större företag, att familj jordbruken inte kun-

de väntas bli tillbakasatta utan tvärtom fick möjlighet till ökat kreditstöd.

Den hittillsvarande utvecklingen visar också att rationaliseringsverksamheten, på det sätt 1967 års riksdag antog, kommit att domineras av arbetet med att bygga upp bärkraftiga familj jordbruk. Stödet har därvid i stor utsträckning inriktats på en successiv rationalisering. Ramarna för det ekonomiska stödet har under de senaste åren inte fullt utnyttjats, varför stödet till uppbyggnad av familj jordbruk inte begränsats av medelsbrist. Någon anledning för riksdagen att frånga sin tidigare intagna ståndpunkt i denna fråga föreligger enligt utskottets mening under angivna förhållanden inte.

1967 års riksdag beslöt att tillkomsten och fortvaron av deltid jordbruk, vars innehavare har sin huvudsakliga sysselsättning utanför jord- och skogsbruksnäringen, inte längre skulle främjas genom ekonomiskt stöd. I motionen 1972: 144 hemställs om sådan ändring i bestämmelserna om kreditgarantier att även deltid jordbrukare skall kunna erhålla sådant rationaliseringsstöd. Enligt motionen 1972: 1244 bör deltid jordbruk erhålla samma möjligheter till rationaliseringsstöd som övriga jordbruk. Även i motionen 1972: 294 görs uttalanden till förmån för införande av rationaliseringsstöd till deltid jordbruk.

I motiveringen till förslagen anför motionärerna bl. a. att ändrad produktionsinriktning, ökade krav på inkomster och försämrad lönsamhet inom lantbruket medför ett klart uttalat behov av deltid arbete vid sidan av jordbruket. Ett deltid jordbruk kan med nuvarande produktionsmetoder, framhålls det, omfatta en betydande åkerareal. Ifrågavarande mindre och medelstora jordbruk fyller enligt motionärerna en väsentlig roll för livsmedelsförsörjningen och många av dem kommer att bestå under överblickbar tid. Enligt motionärerna innebär ett upprätthållande av deltid jordbruket en betydande fördel för landsbygden och för möjligheterna att där bereda service och trivsel.

I anledning av förevarande motionsyrkanden vill utskottet i överensstämmelse med vad riksdagen uttalat vid tidigare års behandling av motsvarande yrkande framhålla att bärande skäl talar för att de statliga resurser, som ställs till förfogande för jordbrukets rationalisering, alltså bör inriktas på uppbyggnad av enheter av sådan storlek, att de har möjligheter att på sikt bedriva en effektiv och konkurrenskraftig produktion. Utskottet kan inte finna att i de nu väckta motionerna anförts sådana skäl som motiverar att riksdagen ändrar inställning till frågan om stöd åt deltid jordbruket. Ifrågavarande motionsyrkanden avstyrks således av utskottet.

I motionen 1972: 1268 har ifrågasatts statligt kreditstöd vid förvärv av ej bärkraftiga jordbruk främst för bostadsändamål. Eventuellt sådant stöd bör enligt utskottets mening ej belasta de medelsramar som är av-

sedda för jordbrukets rationalisering. Den i motionen upptagna frågan hänger emellertid nära samman med de spörsmål glesbygdsutredningen har att behandla. Utskottet finner med hänvisning härtill att någon särskild utredning i ämnet ej erfordras. I motionen framfört yrkande härom avstyrks därför.

I motionen 1972: 1244 föreslås att kombinationen jord-skog erkänns som underlag för rationaliseringsstöd. Uttalanden av samma innebörd görs i motionen 1972: 294. I motionerna framhålls att lantbruksföretagen inte bör delas upp i en jordbruks- och en skogsbruksdel vid tillämpningen av rationaliseringsbestämmelserna. Utskottet får härvidlag erinra om att som villkor för statligt ekonomiskt stöd till kombinerade jord- och skogsbruk gäller att jordbruksdelen har sådan omfattning och effektivitet att investeringarna i den delen blir lönsamma. I anledning av motionsyrkanden av i huvudsak samma innehåll, som de nu behandlade, uttalade jordbruksutskottet år 1967 att lönsamhetskravet innebär att i jordbruksdelen insatt arbete och kapital skall ge full timersättning resp. normal förräntning. Eventuellt bristande lönsamhet i jordbruksdelen bör inte anses kunna kompenseras genom förekommande överskott från skogsbruksdelen. Detta skulle givetvis inte hindra att den som saknar full sysselsättning i jordbruksdelen kan komplettera med arbete i egen skog, varigenom företaget i sin helhet kan komma att uppvisa full bärkraft. Nämnade motioner vid 1967 års riksdag föranledde i övrigt inte någon riksdagens åtgärd. Även därefter, senast föregående år, har motioner av motsvarande innebörd prövats av riksdagen utan att föranleda någon åtgärd från riksdagen sida.

Av det nu anförda framgår att rationaliseringsstöd till kombinerade jord- och skogsbruk kan utgå om bl. a. nyssnämnda lönsamhetskrav är uppfyllt. Vidare kan statligt stöd under vissa förutsättningar utgå vid yttre rationalisering i form av tillskottsförvärv av skogsmark till brukningsenhet, antingen denna består av enbart jordbruksmark, enbart skogsmark eller en kombination av båda. Utskottet finner för sin del inte skäl att föreslå någon ändring av angivna riktlinjer för stöd till kombinerade jord- och skogsbruk, varför utskottet anser att föreliggande motionsyrkanden bör lämnas utan åtgärd.

Enligt motionen 1972: 1244 bör gällande rationaliseringsbestämmelser ändras så att utöver den ekonomiska bedömningen lantbruksnämnderna även skall utgå från naturvårds- och miljövårdshänsyn vid prövning av ärenden om rationaliseringsstöd. I motionen åberopas den utredning om landskapsvårdande åtgärder i odlingsbygder som naturvårdsverket utfört och som anmälts i årets statsverksproposition. Utskottet vill i anledning härav erinra om att utskottet i sitt betänkande JoU 1972: 1 tillstyrkt ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om att försöksverksamhet med landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet igångsätts.

Bl. a. skall därvid provas lämpligheten av att säkerställa skötseln av skyddsvärda områden genom avtal med markägaren. I den mån sådant avtal ger jordbrukaren ett inkomstillskott i jordbruksdriften, bör detta tillskott kunna beaktas vid prövning av jordbruksföretagets ekonomiska resultat i samband med framställning om stöd till rationalisering. Även i övrigt bör såsom riksdagen tidigare uttalat naturvårdsintressena så långt möjligt beaktas i arbetet med jordbrukets rationalisering.

Enligt ett annat yrkande i motionen 1972: 1244 bör statligt stöd inte längre utgå till animalieproduktion utanför jordbruket, dvs. utan samband med växtodling. Gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken innebär som nämnts att statligt stöd kan utgå till uppbyggnad av rationella jordbruksföretag utan begränsning till någon särskild företagsform samt att specialisering och drift i större skala särskilt främjas. Detta innebär bl. a. att rationaliseringsstöd kan utgå även till sådan animalieproduktion, som helt eller i huvudsak sker utan anknäpning till växtodling inom företaget. Vid sådan produktion föreligger uppenbara risker för negativ påverkan på miljön. Frågan om stöd till uppbyggnad av animalieproducerande företag av denna typ bör därför såsom jordbruksutskottet tidigare anförut (JoU 1971: 24) noggrant provas med hänsyn till bl. a. de sanitära förhållandena. Med tanke på miljöeffekterna bör stödgivningen till ifrågavarande specialiserade animalieproduktion ske restriktivt. Då de av lantbruksstyrelsen utfärdade tillämpningsföreskrifterna på detta område utformats på ett sätt som syftar till att miljöeffekterna tillfredsställande beaktas vid lantbruksnämndernas prövning av stödärenden, finner utskottet att några ytterligare åtgärder i anledning av motionsyrkandet ej erfordras.

I motionen 1972: 1244 föreslås vidare att enskilda personer bör ges möjlighet att erhålla statligt stöd för förvärv av rena familjeskogsbruk. Utskottet får hänvisa till att denna fråga provas av skogspolitiska utredningen. Motionsyrkandet synes därför i likhet med tidigare väckta motioner i samma fråga inte påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

I motionen 1972: 551 förordas regler om vidgad rätt till kreditstöd till jordbruk. Sålunda föreslås att etablerade jordbrukare vid behov skall kunna erhålla driftslån, exempelvis som tioåriga amorteringslån, även utan krav på samband med förvärv eller arrende av tillskottsareal samt att kreditstöd skall kunna beviljas för finansiering av smärre rationaliseringsåtgärder utan strikta krav på långsiktig lönsamhet.

Såsom anges i motionen kan garanti för driftslån till etablerade jordbrukare utgå i samband med yttre rationaliseringsåtgärd av mera väsentlig omfattning och vid genomgripande produktionsomläggning. Dessutom infördes föregående år enligt beslut av riksdagen (prop. 1971: 1 bil. 11, JoU 1971: 1, rskr 1971:86) möjlighet att erhålla garanti för

driftslån för att avhjälpa tillfälliga likviditetssvårigheter. Driftslån kan således redan beviljas utan samband med utvidgning av jordbruksarealen. Med anledning av yrkandet om kreditstöd till vissa mindre rationaliseringsåtgärder får utskottet erinra om att ekonomiskt stöd enligt riksdagsbeslut (prop. 1971: 74, JoU 1971: 33, rskr 1971: 149) numera kan utgå till investeringar vid vissa i norra Sverige belägna jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter. Vidare uttalade sig föredragande departementschefen i propositionen 1971: 116 för en översyn av rationaliseringsstödet för att möjliggöra att stöd övergångsvis skulle kunna utgå till jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter även i andra delar av landet. Jordbruksutskottet biträdde detta uttalande (JoU 1971: 43). Den sålunda aviserade översynen har nu verkställts och ärendet är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Enligt utskottets mening bör vid beviljande av statligt ekonomiskt stöd till jordbrukets rationalisering avsteg ej göras från kravet på att rationaliseringsåtgärd är lönsam och att brukningsenhet har eller inom en nära framtid får förutsättningar för rationell drift, såvida inte särskilda skäl talar för ett dylikt avsteg. Tillräckliga skäl för att frånga huvudprincipen har emellertid enligt utskottets mening inte anförts i motionen 1972: 551, varför denna inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Slutligen behandlar utskottet motionen 1972: 1283, vari begärs utredning och förslag om statligt rationaliseringsstöd till s. k. sambetesföreningar inom jordbruket. Särskilt framhålls i motionen angelägenheten av att stöd kan beviljas för anläggande av sambeten, varigenom bildandet av sambetesföreningar underlättas. Utskottet vill i anledning härav framhålla att statligt rationaliseringsstöd kan utgå till uppbyggnad av effektiva jordbruksföretag utan begränsning till någon särskild företagsform. Stöd kan således redan lämnas till sammanslutningar av jordbrukare för gemensam betesdrift. Att betesproduktionen endast avser en del av den produktionskedja, som normalt finns vid ett jordbruksföretag, utgör enligt lantbruksstyrelsens tillämpningsföreskrifter inget hinder för stöd-givning. Utskottet får i detta sammanhang även erinra om att sambruksutredningen f. n. utreder frågor rörande samverkan i jordbruksdrift. Med hänsyn härtill torde syftet med motionen få anses bli tillgodosett utan särskild åtgärd från riksdagens sida.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. anser motionerna 1972: 1268, 1972: 1283 och 1972: 1244, sistnämnda motion såvitt avser ändrade bestämmelser om stöd till förvärv av familjeskogsbruk och till s. k. animaliefabriker, besvarade med vad utskottet i det föregående anförte,

2. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1972: 1244, såvitt däri behandlats miljöhänsyn vid prövning av ärende om rationaliseringsstöd till jordbruk,
3. lämnar utan åtgärd motionerna 1972: 739 och 1972: 1244, sistnämnda motion såvitt avser stöd till successiv uppbyggnad av familjeföretag,
4. lämnar utan åtgärd motionerna 1972: 144 och 1972: 1244, sistnämnda motion såvitt avser rationaliseringsstöd till deltidjordbruk,
5. lämnar utan åtgärd motionen 1972: 1244, såvitt avser rationaliseringsstöd till kombinerade jord- och skogsbruksföretag,
6. lämnar motionen 1972: 551 utan åtgärd,
7. lämnar utan åtgärd motionen 1972: 1244, såvitt den i övrigt avser ändringar i bestämmelserna om statligt stöd till jordbrukets rationalisering.

Stockholm den 21 mars 1972

På jordbruksutskottets vägnar
NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Antby (fp), Johanson i Västervik (s), Hedin (m), Hedström (s), Jonasson (c)*, Magnusson i Grebbestad (s)*, Augustsson (s), Krönmark (m), fru Lindberg (s), herrar Larsson i Borrby (c), Takman (vpk), Berndtsson i Bokenäs (fp) och fru Theorin (s);

dock att vid behandlingen av motionerna 1972: 739 och 1972: 1244 såvitt avser stöd till uppbyggnad av familjeföretag herrar Leuchovius (m) och Stjernström (c) deltagit i stället för herrar Krönmark (m) och Larsson i Borrby (c);

och vid behandlingen av motionen 1972: 1244 såvitt avser ändringar i rationaliseringsbestämmelserna i övrigt med undantag för stöd till deltidjordbruk herr Leuchovius (m) deltagit i stället för herr Krönmark (m);

och vid behandlingen av motionen 1972: 551 herr Johansson i Holmgården (c) deltagit i stället för herr Hansson i Skegrie (c);

samt att vid behandlingen av motionen 1972: 1283 herrar Johansson i Holmgården (c) och Stjernström (c) deltagit i stället för herrar Hansson i Skegrie (c) och Larsson i Borrby (c).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. beträffande stöd till successiv uppbyggnad av familjeföretag av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m), Jonasson (c), Berndtsson i Bokenäs (fp), Leuchovius (m) och Stjernström (c) som anser att

dels andra stycket i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

"Enligt gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken skall en fortsatt, snabb rationalisering av jordbruket främjas. Det innebär bl. a. att statens insatser på detta område skall medverka till att göra jordbruksföretagen så effektiva som möjligt. Samtidigt som rationaliseringsarbetet särskilt skall främja specialisering och övergång till jordbruksdrift i större skala, skall möjligheterna till ett successivt uppbyggande av jordbruksföretagen mot allt effektivare enheter tillvaratas. I anslutning till dessa uttalanden konstaterade riksdagen att till följd av föreliggande struktur inom jordbruket rationaliseringsverksamheten under överskådlig tid väntades komma att domineras av arbetet med att bygga upp bärkraftiga familj jordbruk."

dels det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Motionsyrkanden av" och som på s. 3 slutar med "förhållanden inte" bort ha följande lydelse:

"Enligt utskottets uppfattning kan det inte bestridas att den hittillsvarande tillämpningen av 1967 års riktlinjer synes innebära att förhållandevis stora enheter ges företräde vid beviljandet av kreditgarantier för jordbrukets rationalisering, medan mindre och medelstora familj jordbruk vägras sådant stöd. Det finns därför enligt utskottets mening skäl för riksdagen att närmare än som skedde år 1967 förtydliga sin ståndpunkt och uttala sig för att det fortsatta arbetet med jordbrukets rationalisering även bör inriktas på att av mindre och medelstora enheter successivt åstadkomma bärkraftiga och effektiva familj jordbruk. Möjligheter bör även finnas att i vissa fall lämna rationaliseringsstöd till enheter som inte bedöms kunna utvecklas till helt fullständiga företag. Det kan exempelvis vara motiverat att av arbetsmarknadsskäl stödja vissa förbättringar av produktionsbetingelserna."

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

"3. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1972: 739 och 1972: 1244, sistnämnda motion såvitt avser stöd till successiv uppbyggnad av familjeföretag,"

2. beträffande rationaliseringsstöd till deltid jordbruk

av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m), Jonasson (c), Krönmark (m), Larsson i Borby (c) och Berndtsson i Bokenäs (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "I anledning" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

"Enligt gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken bör statligt kreditstöd lämnas endast till jordbruksföretag vars jordbruksdrift är eller inom en nära framtid kan göras effektiv och rationell. Från denna utgångspunkt finns det enligt utskottets mening starka skäl för att stöd ges även till deltidjordbruk, vid vilken företagsform driften med hjälp av modern teknik lika väl som vid andra jordbruk kan göras effektiv. Det är även, såsom framhållits i motionerna, från flera synpunkter av värde att på landsbygden ha kvar nu ifrågasättande bebyggelse och befolkning. Bl. a. lättar detta trycket på bostadsmarknaden i tätorterna. Genom förbättrade kommunikationsmöjligheter spelar avståndet mellan exempelvis bostad och arbetsplats allt mindre roll. Genom kombinationen med jordbruk kan det vidare bli möjligt för hantverkare och andra yrkesutövare att få en god försörjning. Även från landskapsvårdsynpunkt är det värdefullt att deltidjordbruk bevaras. Dessa jordbruksfortbestånd torde nämligen ofta vara en förutsättning för att bygden skall kunna hållas levande. Utskottet finner det således angeläget, att statlig kreditgaranti till de ändamål som anges i kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. kan ges innehavare av deltidjordbruk, även om företaget inte ger denne hans huvudsakliga sysselsättning. En ändring av bestämmelserna i angivna riktning bör därför vidtagas."

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

"4. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1972: 144 och 1972: 1244, sistnämnda motion såvitt avser rationaliseringsstöd till deltidjordbruk,"

3. beträffande rationaliseringsstöd till kombinerade jord- och skogsbruksföretag

av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m), Jonasson (c), Larsson i Borrbby (c), Berndtsson i Bokenäs (fp) och Leuchovius (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Av det" och slutar med "utan åtgärd" bort ha följande lydelse:

"De angivna principerna medger att stöd till rationalisering av kombinerade jord- och skogsbruksföretag kan utgå, dock endast i vissa fall. Sådana kombinerade företag utgör emellertid i stora delar av vårt land den mest rationella företagstypen. Vid lönsamhetsprövningen av en rationaliseringsåtgärd bör enligt utskottets mening i fortsättningen inte göras en uppspjälkning i en jordbruks- och en skogsdel, utan företaget bör betraktas som en enhet och totaleffekten för hela

företaget av rationaliseringsåtgärden bör läggas till grund för bedömningen."

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

"5. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1972: 1244, såvitt avser rationaliseringsstöd till kombinerade jord- och skogsbruksföretag,"

4. beträffande vidgad rätt till driftslån till jordbrukare, m. m.

av herrar Antby (fp), Hedin (m), Jonasson (c), Krönmark (m), Larsson i Borrby (c), Johansson i Holmgården (c) och Berndtsson i Bokénäs (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Såsom anges" och på s. 6 slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

"Redan etablerade jordbrukare kan erhålla statlig garanti för driftslån dels i samband med yttre rationaliseringsåtgärd av mera väsentlig omfattning, dels vid genomgripande produktionsomläggning, dels också från och med föregående år för att avhjälpa tillfälliga likviditets-svårigheter. Även i andra fall kan ett driftslån ge positiva effekter för jordbruksdriften. Driftslån till etablerade jordbrukare bör därför enligt utskottets mening inte längre förbehållas för de nämnda situationerna utan bör kunna beviljas även vid andra tillfällen, t. ex. i samband med smärre investeringar i syfte att åstadkomma bättre arbetsmiljö eller rationellare drift. Det ligger i linje med vad utskottet i det föregående anfört om inriktningen av rationaliseringsstödet även på mindre och medelstora jordbruksföretag samt på deltidjordbruk att statliga kreditgarantier kan beviljas i samband med mindre rationaliseringsåtgärder utan att strikta krav ställs på långsiktig lönsamhet."

dels utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

"6 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1972: 551,"